Uitspraak Geschillencommissie Financiële Dienstverlening nr. 2021-0611
(mr. F.H.E. Boerma, voorzitter, mr. dr. D.P.C.M. Hellegers, prof. mr. M.L. Hendrikse, leden en mr. C.I.S. Dankelman, secretaris)

Klacht ontvangen op	: 26 november 2020
Ingediend door	: De consumenten
Tegen	: ABN AMRO Bank N.V., gevestigd te Amsterdam, verder te noemen de bank
Datum uitspraak	: 2 juli 2021
Aard uitspraak	: Bindend advies
Uitkomst	: Vordering toegewezen

Samenvatting

Variabele rente op doorlopend krediet. Het rentewijzigingsbeding dat de bank de bevoegdheid geeft om de rente op het doorlopend krediet te wijzigen, is niet oneerlijk of onredelijk bezwarend. De consumenten mogen verwachten dat de rente op het doorlopend krediet gedurende de looptijd in de pas blijft met de relevante marktrente. Dit oordeel is in lijn met de uitspraak van de Commissie van Beroep van Kifid van 3 maart 2021. De bezwaren van de bank tegen deze uitspraak vormen geen aanleiding af te wijken van het daarin geschetste toetsingskader. Als referentie voor de marktrente geldt vanaf 1 juni 2010 de rentereeks zoals De Nederlandse Bank (DNB) die publiceert. Voor de periode van 1 januari 1998 tot 1 juni 2010 dient de CBS-rentereeks gecorrigeerd met 0,91 procentpunt als referentie voor de marktrente gehanteerd te worden. Hierbij mag de bank het voordeel verrekenen als de kredietvergoeding in het voordeel van de consumenten de beweging van de marktrente niet heeft gevolgd. De bank moet de verschuldigde rente voor deze consumenten opnieuw berekenen en te veel betaalde rente terugbetalen.

1. De procedure

1.1 De commissie beslist op basis van haar reglement en op basis van de door partijen aan Kifid ingestuurde documenten inclusief bijlagen. Het gaat om: 1) het klachtformulier van de consumenten; 2) het verweerschrift van de bank; 3) de repliek van de consumenten en 4) de dupliek van de bank.

1.2 De commissie is van oordeel dat het niet nodig is de zaak mondeling te behandelen. De zaak wordt daarom op grond van de stukken beslist.

1.3 De consumenten en de bank hebben gekozen voor een bindend advies. Dit betekent dat partijen elkaar aan de uitspraak kunnen houden.

2. Het geschil

Wat is er gebeurd?

2.1 De consumenten hebben in september 2006 een overeenkomst van doorlopend krediet onder de naam ABN AMRO Flexibel Krediet met een kredietlimiet van € 25.000,- gesloten bij de bank. De variabele rente was op dat moment 8,80%. In november 2006 en in maart 2007 heeft de bank, op verzoek van de consumenten, een limietverhoging van het doorlopend krediet geaccordeerd. Het kredietlimiet bedraagt in maart 2007 € 38.000,- en de variabele rente was op dat moment 9,5%. In artikel 2 van de kredietovereenkomst staat het volgende:

"Kredietnemer zal over het opgenomen krediet aan de Bank maandelijks rente vergoeden. Het rentepercentage kan variëren en bedraagt thans 0,759 % per maand, hetgeen overeenkomt met een effectief kredietvergoedingspercentage van 9,5 % per jaar.
Iedere wijziging van voornoemde percentages zal de Bank schriftelijk aan Kredietnemer mededelen."

2.2 De variabele rente op het doorlopend krediet heeft zich gedurende de looptijd als volgt ontwikkeld:

Wijzigingsdatum	Nominaal rentepercentage	Effectief rentepercentage
03-2007	9,11%	9,50%
05-2008	9,29%	9,70%
07-2008	9,66%	10,10%
01-2009	9,29%	9,70%
10-2011	9,19%	9,60%
04-2012	9,38%	9,80%
09-2015	9,11%	9,50%
08-2016	8,92%	9,30%
05-2017	8,76%	9,10%

De klacht en vordering

2.3 De consumenten stellen dat de bank op het doorlopend krediet een te hoge kredietvergoeding in rekening heeft gebracht. De kredietvergoeding heeft ten onrechte niet meebewogen met de relevante marktrente. De consumenten vorderen compensatie van de teveel betaalde rente en een verlaging van het rentetarief op het doorlopend krediet.

2.4 De consumenten hebben hun schade begroot op € 7.500,- en zij vorderen ook wettelijke rente over de te veel betaalde rente op het doorlopend krediet vanaf 20 maart 2007.

De bank heeft in haar verweerschrift aan de hand van de door de Commissie van Beroep van het Kifid (commissie van beroep) voorgeschreven referentierente berekend wat de consumenten te veel aan rente zouden hebben betaald als haar bezwaren ongegrond worden bevonden en de lijn van de commissie van beroep wordt voorgezet. [1] Uit deze berekening volgt dat de consumenten € 3.163,26 te veel aan rente zouden hebben betaald en de consumenten hebben na kennisname van de berekening van de bank hun vordering overeenkomstig bijgesteld.

Het verweer

2.5 De bank kan zich niet vinden in de eerdere uitspraken van de commissie van beroep.[2] In deze uitspraken is geoordeeld dat de consument bij een doorlopend krediet mag verwachten dat het rentetarief van zijn krediet stijgt en daalt naarmate de relevante marktrente stijgt en daalt en dat het rentewijzigingsbeding niet oneerlijk of onredelijk bezwarend is. De bank heeft de volgende redenen aangevoerd:

2.5.1. De commissie van beroep is bij de toets van de variabele renteclausule aan de Richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (Richtlijn) ten onrechte uitgegaan van een (te) subjectieve althans normatieve uitleg van een variabele renteclausule. De bank en de consument hebben bij het aangaan van de overeenkomst niet onderhandeld en daardoor dient de variabele renteclausule op basis van objectieve factoren uitgelegd te worden. De uitleg mag niet gebaseerd worden op de redelijkheid en billijkheid. De bank verwijst voor de wijze waarop het beding uitgelegd dient te worden naar een aantal uitspraken van de civiele rechter.[3] Uit deze vonnissen volgt dat bij de uitleg van de variabele renteclausule in dit geval in beginsel bepalend zijn de bewoordingen van de variabele renteclausule bezien in de context van de kredietovereenkomst als geheel. Hierbij dient ook het wettelijk kader voor consumptief krediet mee genomen te worden. De bank verwijst in het bijzonder naar de wettelijke transparantie-eisen.

2.5.2. De door de commissie van beroep gehanteerde ‘benchmarks’ zijn niet hanteerbaar. Ten eerste omdat de DNB Referentiedata niet goed toepasbaar is en ten tweede geen representatief beeld geeft van de gemiddelde rente op de markt. Dit geldt net zo voor de door de commissie van beroep gehanteerde CBS-reeks.

---

[1] Kifid CvB 2021-0015, te vinden op www.kifid.nl

[2] Kifid CvB 2019-004, 2019-005, 2019-005B en 2021-0015, te vinden op www.kifid.nl.

[3] Rb. Overijssel 22 oktober 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:3957, r.o. 4.11, Rb. Amsterdam 21 februari 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:1160, r.o. 10, Rb. Amsterdam 7 februari 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:683, r.o. 4.23, Rb. Amsterdam 17 januari 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:630, r.o. 4.10, Rb. Amsterdam 6 december 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:9117, r.o. 12 en Rb. Midden-Nederland 29 januari 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:222, r.o. 3.7. te vinden op www.rechtspraak.nl.

2.6 De bank heeft berekend wat de consumenten gedurende de looptijd van het doorlopend krediet volgens de uitspraak van de commissie van beroep te veel hebben betaald en komt uit op een bedrag van € 3.163,26.

3. De beoordeling

Inleiding

3.1 De centrale vraag die voorligt, is of de bank een te hoge variabele rente over het krediet aan de consumenten in rekening heeft gebracht. Naar het oordeel van de commissie dient deze vraag bevestigend te worden beantwoord. Zij zal haar oordeel hierna toelichten.

Wat is het toetsingskader voor wijzigingen in de variabele rente van doorlopende kredieten?

3.2 Voor de beoordeling van de vraag of de bank al dan niet een te hoge variabele rente bij de consumenten in rekening heeft gebracht, is de maatstaf van belang die de commissie van beroep heeft neergelegd in haar uitspraken van 21 januari 2019 (nr. 2019-005 onder 5.9 en 5.10), 13 december 2019 (nr. 2019-005A onder 2.1 tot en met 2.3) en 5 februari 2020 (nr. 2019-005B onder 2.8) omtrent doorlopende kredieten. Deze maatstaf heeft de commissie van beroep op 3 maart 2021 in een door de bank bestreden uitspraak van de geschillencommissie bevestigd.[4] Het gaat hierbij om rentewijzigingsbedingen waarin niet in de overeenkomst is opgenomen de wijze waarop de kredietverstrekker de wijzigingsbevoegdheid zal gebruiken en welke omstandigheden daarbij van belang zijn. De commissie van beroep heeft geoordeeld dat consumenten mogen verwachten dat de rente op hun doorlopend krediet in de pas zal blijven met de relevante marktrente. De commissie van beroep heeft overwogen dat de prijs van dergelijke kredieten bij aanvang van de kredietovereenkomst wordt bepaald. De kredietaanbieder kan bij het aanbieden van een dergelijk krediet alle factoren laten meewegen die volgens de kredietaanbieder de prijs van het krediet in het individuele geval moeten bepalen. De prijs wordt dus bij aanvang van de kredietovereenkomst bepaald en een consument aanvaardt die met het sluiten van de kredietovereenkomst. Daarmee is volgens de commissie van beroep het verschil vastgelegd tussen de individuele kredietvergoeding en het gemiddelde van de rente op de relevante kredietmarkt. Kredietaanbieders zullen het bedoelde verschil tussen de relevante markt-rente en de individuele kredietvergoeding, zoals dat bij het sluiten van de kredietovereen-komst is gegeven, periodiek moeten handhaven, althans ervoor moeten zorgen dat dit verschil niet ten nadele van een consument wijzigt, om de kredietvergoeding in de pas te houden met de marktrente en zo te voldoen aan de verwachtingen die een consument daarover mocht hebben, aldus de commissie van beroep. Voor de relevante marktrente heeft de commissie van beroep aansluiting gezocht bij de CBS- en DNB-rentereeks.

[4] Kifid GC 2020-570, te vinden op www.kifid.nl.

De gemiddelde rente op doorlopende kredieten voor consumenten vanaf juni 2010 kan worden gevonden door raadpleging van gegevens die beschikbaar zijn op de website van De Nederlandse Bank onder statistiek.dnb.nl, in de tabel kernindicatoren monetaire statistieken (maand) onder Roodstand en doorlopend krediet, Rente op uitstaand bedrag – Rekeningcourant krediet – doorlopend krediet (percentages), Sector Huishoudens.[5] Voor de gemiddelde rente op doorlopende kredieten voor consumenten vanaf 3 mei 2010 tot 1 juni 2010 geldt de referentierente uit het rapport van de in de aan de hiervoor genoemde uitspraken ten grondslag liggende procedures benoemde deskundigen.[6]

Bezwaren van de bank tegen het toetsingskader

3.3 De bank kan zich niet vinden in de uitspraken van de commissie van beroep. Ten eerste heeft de bank een bezwaar geuit tegen de uitleg die de commissie van beroep heeft gegeven aan het rentewijzigingsbeding. Volgens de bank had de commissie van beroep, omdat partijen niet over het rentewijzigingsbeding hebben onderhandeld, uit moeten gaan van een uitleg op basis van objectieve factoren. Hierbij zijn de bewoordingen van het rentewijzigingsbeding, bezien in de context van de kredietovereenkomst als geheel, in beginsel bepalend. Ook heeft de bank aangevoerd dat de commissie van beroep bij haar uitleg rekening had moeten houden met het wettelijk kader voor consumptief krediet waaronder de destijds geldende transparantie-eisen voor de variabele rente. De bank heeft haar stelling onderbouwd door te verwijzen naar een arrest van de burgerlijke rechter en het reglement van de commissie van beroep.[7]

3.4 De bank miskent bij haar bezwaren dat het bij de uitleg van het rentewijzigingsbeding niet gaat om de vraag of de bank in overeenstemming met het wettelijk kader voor consumptief krediet heeft gehandeld. Het gaat om de uitleg van het rentewijzigingsbeding en de vraag wat partijen over en weer redelijkerwijs mochten verwachten ten aanzien van het verloop van de kredietvergoeding.[8] De bank heeft de consument niet vóór het sluiten van de kredietovereenkomst voorgelicht over de wijze waarop zij de wijzigingsbevoegdheid zal gebruiken en welke omstandigheden daarbij van belang zijn. Doordat de bank dit niet heeft gedaan, mocht de consument verwachten dat het rentepercentage ten aanzien van zijn lening stijgt en daalt naarmate de rente in het algemeen stijgt en daalt.

---

[5] Kifid CvB 2019-004, overweging 5.12 en Kifid CvB 2019-005B, overweging 2.10 te vinden op www.kifid.nl.
[6] Kifid CvB 2019-005, overweging 5.13, Kifid CvB 2019-005B overweging 2.11 en Kifid CvB 2019-005C, te vinden op www.kifid.nl
[7] Gerechtshof Den Haag 23 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:302, te vinden op www.rechtspraak.nl en artikel 13.2 van het Reglement Commissie van Beroep financiële dienstverlening (vanaf 1 april 2019), te vinden op www.kifid.nl.
[8] Kifid CvB 2021-0015, overweging 5.3, te vinden op www.kifid.nl.

3.5 Daarnaast overweegt de commissie dat een aan haar voorgelegd geschil tussen partijen over de uitleg van een overeenkomst of voorwaarde in zekere zin altijd om een juridisch normatief oordeel van de commissie vraagt. Het gaat erom dat uitleg van overeenkomsten (en voorwaarden) geobjectiveerd moet worden. In het geval van algemene voorwaarden, waarover tussen partijen doorgaans niet onderhandeld wordt, is de uitleg met name afhankelijk van objectieve factoren zoals de bewoordingen waarin de desbetreffende bepaling is gesteld, gelezen in het licht van de voorwaarden als geheel en een eventuele toelichting.[9]

3.6 Het ligt voor de hand aan te nemen dat bij de uitleg van gestandaardiseerde voorwaarden die ten opzichte van consumenten gebruikt worden, een van de objectieve factoren van uitleg de betekenis is die de geobjectiveerde 'normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument' aan een beding mag toekennen.[10] Die maatman is geen empirische vaststelling, maar een normatieve figuur. Wat deze figuur mag verwachten, is uiteindelijk aan de geschillenbeslechter overgelaten. Het oordeel van de commissie van beroep, dat de consument mocht verwachten dat de variabele rente de gemiddelde kredietrente mocht volgen, betreft een uitleg in deze zin.

3.7 Ten aanzien van de stelling van de bank dat compensatie niet op zijn plaats is indien de in rekening gebrachte rente lager is dan de gehanteerde referentierente wordt het volgende overwogen. Uit het door de commissie van beroep geschetste beoordelingskader volgt dat de contractrente gedurende de looptijd in de pas moet blijven met de referentierente. Het verschil, dat gedurende de looptijd moet worden gehanteerd, wordt bij aanvang bepaald. Hieruit volgt dat ook compensatie dient plaats te vinden voor de periode(n) dat de contractrente onder de referentierente is. Het gaat erom dat de contractrente heeft meebewogen met de marktrente; dat is wat de consument bij het aangaan van de kredietovereenkomst mocht verwachten.

3.8 Het tweede bezwaar van de bank tegen het toetsingskader van de commissie van beroep ziet op de gehanteerde benchmarks, deze zijn volgens haar niet goed hanteerbaar. De bank heeft haar bezwaar onderbouwd door aan te voeren dat de DNB Referentie Rente en de CBS Reeks slechts een beperkt deel, namelijk 10%, van de doorlopend kredietmarkt vertegenwoordigen. Deze 10% van de doorlopend kredietmarkt bestaat daarnaast ook uit misschien twee of drie marktpartijen waarvan de data van de bank bijna twee/derde van de benchmarkt vormt. Bij de gehanteerde data van de bank voor de benchmarks zijn eventuele nuances die van invloed zijn op de rentetarieven die zij hanteert niet meegenomen. Hierdoor zijn de gehanteerde benchmarks te grof. Vanwege deze bezwaren stelt de bank dat de gehanteerde benchmarks niet, althans niet zonder een correctie, kunnen worden gebruikt.

[9] Zie HR 16 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC2793 (Chubb/Dagenstaed c.s.) en CvB Kifid 2018-003.
[10] Zie HvJ EU 23 april 2015, C-96/14, ECLI:EU:C:2015:262 (Van Hove), punt 41 en 47

Daarnaast heeft de bank als bezwaar tegen het gebruiken van een referentierente dat het hanteren hiervan het marktmechanisme ten aanzien van de prijsbepaling van leningen verstoort. De commissie merkt daarbij op dat deze bezwaren ook zijn behandeld in de laatste uitspraak van de commissie van beroep.[11] De commissie volgt dit kader en ziet in de stellingen van de bank geen aanleiding om hiervan af te wijken.[12] De benchmarks dienen gehanteerd te worden om de beweging van de relevante marktrente zichtbaar te maken en behoeft geen exacte weergave van de relevante marktrente weer te geven. Door de bank is geen betere maatstaf aangedragen om na te gaan of de rente op een doorlopend krediet heeft meebewogen met de relevante marktrente en om het nadeel te bepalen, indien dit niet het geval is geweest. De commissie kan zich niet vinden in de stelling van de bank dat met dit toetsingskader de rente voor de toekomst bepaald wordt. Het staat de bank vrij om op duidelijke transparante wijze invulling te geven aan de rechten en verplichtingen die voortvloeien uit het rentewijzigingsbeding, zodat kredietnemers voor het sluiten van de kredietovereenkomst kunnen overzien welke gevolgen het beding heeft.

Conclusie

3.9 Bovenstaande houdt in dat de bank de door de consumenten verschuldigde krediet-vergoeding vanaf het aangaan van de overeenkomst tot de dag van de uitspraak opnieuw moet berekenen, om deze in de pas te houden met de referentierente. Daarbij dient de bank het verschil tussen de kredietvergoeding en de referentierente zoals die was bij het aangaan van het contract te handhaven tot de datum van de uitspraak.

3.10 Concreet betekent dit dat de bank bij het dalen of stijgen van de marktrente over die periode de individuele kredietvergoeding moet laten meebewegen. Dat wil niet zeggen dat de bank de kredietvergoeding bij een dalende of stijgende marktrente dagelijks moet aanpassen. Een periodieke aanpassing met redelijke intervallen volstaat. Een aanpassing per kwartaal kan in het algemeen als redelijk worden aangenomen. Het verschil tussen de gemiddelde rente en de kredietvergoeding, zoals die was op het moment van het aangaan van de kredietovereenkomst, moet de bank over de gehele looptijd van de overeenkomst handhaven. De bank heeft de vrijheid om in verrekening te brengen wat de consumenten minder aan rente hebben betaald dan deze zouden hebben betaald indien de krediet-vergoeding steeds had meebewogen met de referentierente. Het bedrag dat de consumenten op basis van de door de bank te maken berekening te veel aan rente heeft betaald, mag de bank eerst in mindering brengen op het uitstaande kredietsaldo. Het meerdere dient de bank aan de consumenten terug te betalen. De uitvoering van de berekening laat de commissie over aan partijen.

[11] Kifid CvB 2021-0015, overweging 5.10 tot en met 5.18, te vinden op www.kifid.nl.
[12] Zie in vergelijkbare zin Kifid GC 2021-0447 en 2021-0048, te vinden op www.kifid.nl.

4. De beslissing

De commissie beslist dat de bank binnen zes weken na heden:

- de kredietvergoeding die de consumenten aan de bank verschuldigd zijn vanaf het aangaan van de kredietovereenkomst aanpast, zoals onder punt 3.9 en 3.10, weergegeven;
- het uitstaande saldo van de consumenten vermindert met het positieve verschil tussen de in die periode in rekening gebrachte en betaalde kredietvergoeding en de krediet-vergoeding die de bank in die periode in rekening mocht brengen. Een eventueel voordeel mag de bank verrekenen;
- voor zover de berekende kredietvergoeding hoger ligt dan het uitstaande saldo, dient het meerdere aan de consumenten te worden betaald.

Deze uitspraak is een bindend advies. Tegen deze uitspraak kunt u beroep instellen bij de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening als wordt voldaan aan de vereisten van artikel 2 van het Reglement van de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening. Voor het instellen van beroep geldt een termijn van zes weken na verzending van deze uitspraak. Het reglement van de commissie van beroep en meer informatie over het instellen van beroep kunt u vinden op de website www.kifid.nl/in-beroep-gaan-bij-kifid.

Binnen twee weken na de verzenddatum van deze uitspraak kunt u een schriftelijk verzoek indienen tot herstel van vergissingen in de uitspraak zoals schrijffouten, een verkeerde naam/datum of rekenfouten. De beslissing van de geschillencommissie in de uitspraak kan hiermee niet ter discussie worden gesteld. Binnen een maand na de verzenddatum van de uitspraak kunt u een schriftelijk verzoek indienen om de uitspraak aan te vullen als u vindt dat de geschillencommissie niet heeft beslist over alle onderdelen van uw vordering. Dit ziet niet op de situatie waarin u meent dat de geschillencommissie in haar uitspraak niet uitdrukkelijk al uw argumenten, ter onderbouwing van uw vordering, heeft behandeld. Meer informatie hierover staat in artikel 40 van het reglement van de geschillencommissie, te vinden op de website www.kifid.nl/reglementen-en-statuten.